Valtioneuvoston kanslia NEUVOSTORAPORTTI VNEUS2019-00605

VNEUS Siivola Heli(VNK) 20.09.2019

Asia
Yleisten asioiden neuvosto 16.9.2019

Kokous
Yleisten asioiden neuvosto 16.09.2019

Neuvoston puheenjohtaja antoi neuvostossa suullisen tilannekatsauksen monivuotisen rahoituskehysehdotuksen käsittelytilanteesta.

Ministerit keskustelivat lokakuun Eurooppa-neuvoston esityslistaluonnoksesta. MFF-neuvottelujen edistäminen nähtiin merkittävimpänä lokakuun Eurooppa-neuvoston tavoitteena. Uuden institutionaalisen syklin osalta peräänkuulutettiin EU:n strategisen ohjelman ja tulevan komission painopisteiden koherenttia toimeenpanoa. Uusina asiakohtina esityslistalle toivottiin ilmastoa ja laajentumista.

Neuvosto kävi julkisen periaatekeskustelun oikeusvaltioperiaatteen vahvistamisesta unionissa. Useat jäsenmaat korostivat tarvetta löytää synergioita komission ehdotusten, neuvoston oikeusvaltiodialogin sekä Belgian ja Saksan ehdottaman vertaisarvioinnin (Periodic Peer Review) välillä. Jäsenmaille lähetetään seuraavaksi kirjallinen kysely neuvoston oikeusvaltiodialogin kehittämisestä. Neuvosto palaa aiheeseen marraskuussa.

Neuvosto piti ensimmäisen SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn Unkarin kuulemisen. Unkaria koskeva menettely perustuu Euroopan parlamentin syyskuussa 2018 tekemään aloitteeseen. Asiasisältöä koskevia johtopäätöksiä ei tehty. Neuvosto pysyy valmiudessa jatkaa asian käsittelyä.

Muut asiat -asiakohdassa puheenjohtaja kertoi Helsingissä 10.-11.9.2019 järjestetystä demokratiaa, perusoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta käsitelleestä konferenssista. Lisäksi komissio kertoi neuvostolle lyhyesti viimeaikaisista tapahtumista Puolan oikeusvaltiotilanteeseen liittyen.

Kokouksen puheenjohtajana toimi eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

A-kohtien luetteloiden hyväksyntä

Hyväksyttiin asiakirjan 12040/19 mukaisesti.

Monivuotinen rahoituskehys 2021–2027

Puheenjohtaja antoi suullisen tilannekatsauksen monivuotisen rahoituskehysehdotuksen (MFF) käsittelytilanteesta. Asiakohdan käsittely oli julkinen.

Puheenjohtaja totesi Suomen olevan sitoutunut edistämään MFF-käsittelyä kesäkuun 2019 Eurooppa-neuvostossa linjatun aikataulun mukaisesti. Kesän lopulla jäsenmaiden näkemyksiä kartoitettiin kirjallisella MFF-kyselyllä. Lisäksi on käyty kahdenväliset neuvottelut kaikkien jäsenmaiden kanssa syyskuun kahden ensimmäisen viikon aikana. MFF-kysely ja bilateraalineuvottelut pohjustavat Suomen valmistelutyötä lokakuussa käytävää Eurooppa-neuvoston näkemystenvaihtoa varten.

Puheenjohtaja korosti, että Suomen puheenjohtajakauden tavoitteena on tuottaa lukuja/lukuhaarukoita sisältävä viimeistelty neuvottelulaatikkoasiakirjaluonnos lokakuun Eurooppa-neuvoston jälkeen.

Puheenjohtaja totesi myös, että Suomi jatkaa rahoituskehyskokonaisuuteen liittyvien sektorikohtaisten lainsäädäntöehdotusten käsittelyä neuvoston ao. kokoonpanoissa.

Puheenjohtaja kertoi järjestäneensä edellisellä viikolla tavanomaisen MFF-ennakkobriiffin Euroopan parlamentin (EP) edustajien kanssa (budjettivaliokunnan uusi puheenjohtaja sekä MFF:stä ja omista varoista vastaavat raportöörit). Puheenjohtaja nosti EP:n näkemyksistä esille parlamentin ehdotuksen kokonaistasosta (1,3% EU27 BKTL:stä), parlamentin tuen uusille omille varoille sekä parlamentin pyynnön sisällyttää von der Leyenin uudet ehdotukset tulevaan rahoituskehykseen. Lisäksi puheenjohtaja kertasi, että EP tukee MFF-neuvottelujen nopeaa viemistä eteenpäin ja kehyssovun saavuttamista mahdollisimman pian.

Komissaari Oettinger kiitti puheenjohtajaa johdonmukaisesta tavasta viedä MFF-työtä eteenpäin. Komissio piti myönteisenä myös sitä, että puheenjohtaja on keskustellut EP:n kanssa ja huomioinut heidän näkemyksiään. Komissio korosti myös, että komissio luottaa kesäkuun Eurooppa-neuvoston asettamaan aikatauluun ja että Eurooppa-neuvoston lokakuun näkemystenvaihtoon tulee valmistautua huolella. Omiin varoihin liittyen komissaari Oettinger katsoi, että uusia omia varoja tarvitaan. Oettinger selosti, että alun perin tullitulot olivat unionin keskeisin tulonlähde, kun nyt ne muodostavat vain 20% EU:n tulopuolesta. Tässä yhteydessä komissaari muistutti vielä EP:n vaatimuksista koskien uusia omia varoja.

Kyseessä oli puheenjohtajan tilannekatsaus, mutta Puola ja Espanja käyttivät asiakohdassa puheenvuoron. Puola piti muun muassa komission ehdottamaa kokonaistasoa liian alhaisena, erityisesti maatalous- ja koheesiorahoituksen osalta. Espanja nosti esille kysymyksen koheesiolaskelmien pohjana käytettävistä viitevuosista ja korosti, ettei viitevuosia tule muuttaa tuoreimpien tilastojen mukaisiksi.

Puheenjohtaja päätti asiakohdan toteamalla neuvoston ottaneen tiedoksi puheenjohtajan tilannekatsauksen.

Aihepiiriin liittyen ministerit kävivät lounaalla epävirallisen keskustelun EU:n tulevista rahoitushaasteista.

Eurooppa-neuvoston (17.-18.10.2019) valmistelu

Ministerit keskustelivat lokakuun Eurooppa-neuvoston esityslistaluonnoksesta, jonka aiheita ovat EU:n tuleva rahoituskehys sekä uusi institutionaalinen sykli, mukaan lukien EU:n strategisen ohjelman jatkotoimet. Delegaatiot kiittelivät asialistan sisältöä ja peräänkuuluttivat kesäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmien johdonmukaista seurantaa.

MFF-neuvottelujen edistäminen nähtiin merkittävimpänä lokakuun Eurooppa-neuvoston tavoitteena. Moni jäsenmaa korosti, että Eurooppa-neuvostolta tulisi saada ohjausta jatkotyölle ja että kehyssopua tulisi tavoitella ennen vuoden loppua. Moni pitivät myös tärkeänä lukujen tuomista keskusteluun. Esille nousivat myös omat varat.

MFF:n ja uuden institutionaalisen syklin välistä yhteyttä painotettiin. EU:n strategisen ohjelman tehokasta toimeenpanoa pidettiin tärkeänä. Keskustelussa korostettiin, että kaikkien EU:n toimielinten strategisten tavoitteiden tulee olla linjassa keskenään ja että resurssien tulee vastata asetettuja tavoitteita ja tarpeita, mukaan lukien uudet haasteet.

Useat delegaatiot toivoivat ilmaston lisäämistä Eurooppa-neuvoston asialistalle. Toisaalta muistutettiin, että aiheesta on tarkoitus keskustella joulukuun Eurooppa-neuvostossa.

Monet toivoivat myös laajentumisen nostamista Eurooppa-neuvoston asialistalle. Samalla muistutettiin, että laajentumisprosessissa on aina huomioitava ehtojen ja kriteerien täyttyminen. Kukin ehdokasmaa etenee omien meriittiensä pohjalta.

Keskustelussa nostettiin esille myös, että brexit vienee päämiesten aikaa lokakuun Eurooppa-neuvoston yhteydessä.

Puheenjohtaja päätti keskustelun toteamalla, että toiveet ilmaston ja laajentumisen lisäämisestä Eurooppa-neuvoston asialistalle on huomioitu. Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja päättää asialistasta. On tärkeää varmistaa, että MFF-keskustelulle jää riittävästi aikaa. Laajentumisen osalta tavoitteena on saavuttaa yhteisymmärrys tarvittavista päätöksistä lokakuun yleisten asioiden neuvostossa.

Oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen vahvistaminen unionissa

Oikeusvaltioperiaatteen (*rule of law, RoL*) vahvistamisesta käytiin julkinen perikeskustelu puheenjohtajamaan keskusteluasiakirjan pohjalta. Asiakirja sisälsi kysymykset komission heinäkuisen RoL-tiedonannon ehdotuksista, neuvoston oikeusvaltiodialogin uudistamisesta sekä Belgian ja Saksan ehdottamasta vertaisarvioinnista (*Periodic Peer Review*). Puheenjohtaja totesi, että jäsenmaille lähetään myös kirjallinen kysely neuvoston oikeusvaltiodialogin uudistamisesta. Asiaan palataan marraskuun neuvostossa. Tavoitteena olisi tehdä silloin johtopäätökset dialogin uudistamisesta.

Suuri joukko jäsenmaita oli valmis tutkimaan ajatusta komission oikeusvaltiosyklistä ja siihen liittyvästä vuosiraportista. Esille nostettiin, tulisiko myös perusoikeuksien, korruption torjunnan ja demokratiaan liittyvien kysymysten olla syklissä mukana. Jäsenmaiden mukanaoloa mekanismin kehittämisessä pidettiin tärkeänä. Oikeusvaltiosyklin ja vuotuisen raportin toteuttamisen yksityiskohdista ja oikeusperustasta haluttiin lisätietoa. Lisäksi korostettiin, että komission arvioinnin tulisi perustua luotettaviin lähteisiin ja että jäsenmaita tulisi kohdella tasavertaisesti.

Useat jäsenmaat korostivat laajemminkin oikeusvaltiomekanismien inklusiivisuutta, objektiivisuutta ja jäsenmaiden tasapuolista kohtelua. Myös toimielinten välisen tasapainon säilyttämistä sekä eri toimielinten toimivaltuuksien kunnioittamista pidettiin keskeisenä.

Osa jäsenmaista katsoi, että komission raportti voisi olla jatkossa hyvä pohja neuvoston oikeusvaltiodialogille. Esille nostettiin, että dialogissa tulisi keskittyä suurimpiin ongelmiin. Tämä ei toteudu temaattisissa keskusteluissa. Dialogin tulisi koskea kaikkia jäsenmaita. Muutama jäsenmaa kannatti temaattisten dialogien jatkamista. Osa taas korosti, että asiasta on liian aikaista tehdä johtopäätöksiä.

Jotkut jäsenmaat näkivät komission ehdotukset mahdollisena pohjana myös jäsenmaiden vertaisarvioinnin kehittämiselle. Toiset pitivät keskustelua vertaisarviointimekanismin perustamisesta ennenaikaisena. Erilaisia näkemyksiä esitettiin myös siitä, tulisiko vertaisarviointia kehittää unionin rakenteissa vai niiden ulkopuolella.

Tarvetta etsiä synergioita EU:n eri oikeusvaltiotyökalujen välillä sekä välttää päällekkäisyyksiä ja hallinnollista taakkaa korostettiin useissa puheenvuoroissa. Tässä yhteydessä esille nostettiin myös mahdolliset synergiat eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa tehtävien raporttien, oikeusalan tulostaulun sekä neuvoston oikeusvaltiodialogin välillä.

Myös tarvetta välttää päällekkäisyyksiä muiden kansainvälisten organisaatioiden ja toimijoiden kanssa painotettiin. Jotkut delegaatiot korostivat tarvetta hyödyntää EU:n ulkopuolisia asiantuntijoita (Euroopan neuvosto, ml. Venetsian komissio, GRECO, OECD jne.). Myös kansalaisyhteiskunnan mahdollisuus kontribuoida keskusteluun nostettiin esille.

Komissio (Timmermans) korosti toimielinten välisen yhteystyön merkitystä. Tulisi saada aikaan koherentti systeemi ilman päällekkäisyyksiä. Tietoisuutta ja keskinäistä ymmärrystä on lisättävä. Uuden oikeusvaltiosyklin myötä vahvistetaan dialogia jäsenmaiden kanssa. Monitorointi ja raportointi kattaisivat kaikki jäsenmaat, mutta niihin maihin joilla on ongelmia, kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Oikeusvaltiosykli voisi luoda pohjan toimielintenväliselle yhteistyölle. Neuvoston oikeusvaltiodialogia ja vertaisarviointia tulisi käsitellä ilman päällekkäisyyksiä. Mekanismien tulisi olla unionin rakenteissa. Komissio muistutti myös, että EU:n tuomioistuin on tehnyt selväksi, ettei oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen ole vain kansallinen vaan myös EU:n asia. Kyse on hyvin konkreettisista asioista: median vapaus, vapaa kansalaisyhteiskunta, vallanjako, vakaa tiedemaailma jne. Komissio tulee jatkossakin toimimaan EU-sopimusten vartijana. Kaikkien muidenkin tulee kantaa vastuuta.

Unionin arvot Unkarissa / SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen perusteltu ehdotus

Kokouksessa pidettiin ensimmäinen SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen Unkarin kuuleminen. Kuulemisen kohteena olivat kaikki Euroopan parlamentin 12.9.2018 antamassa perustellussa ehdotuksessa mainitut aihekokonaisuudet.

Heinäkuussa 2019 sovittujen modaliteettien (asiakirja 10641/2/19) mukaisesti puheenjohtaja kertoi kuulemisen aluksi yhteydenpidostaan Euroopan parlamentin edustajien kanssa.

Tämän jälkeen Unkarille annettiin tilaisuus esittää näkemyksensä. Unkari oli lähettänyt ennen kuulemista näkemyksiään muille jäsenmaille myös kirjallisesti.

Komissio korosti lyhyessä puheenvuorossaan Unkarin tilanteen vaativan tarkkaa arviointia.

Jäsenmailla oli tilaisuus esittää Unkarille kysymyksiä Euroopan parlamentin perustellussa ehdotuksessa esille nostetuista aiheista. Esitetyt kysymykset koskivat muun muassa tuomioistuinten riippumattomuutta, akateemista vapautta, mediapluralismin ja mediavapauden turvaamista, korruption vastaisia toimia sekä maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden oikeuksia. Unkari vastasi esitettyihin kysymyksiin.

Unkarin loppupuheenvuoron jälkeen puheenjohtaja päätti asiakohdan toteamalla neuvoston kuulleen Unkaria SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisessa menettelyssä ja pysyvän valmiudessa jatkaa asian käsittelyä. Asiasisältöä koskevia johtopäätöksiä ei tehty.

Muut asiat

a) Helsingissä 10.-11.9.2019 järjestetty konferenssi demokratiasta, perusoikeuksista ja oikeusvaltioperiaatteesta

Puheenjohtaja kertoi Helsingissä järjestetystä 10.-11.9.2019 järjestetystä demokratia, perusoikeudet ja oikeusvaltioperiaate -konferenssista. Puheenjohtaja kiitti jäsenmaita aktiivisesta osallistumisesta ja totesi konferenssikeskustelujen antaneen osaltaan evästystä myös laajempaan keskusteluun EU:n oikeusvaltiomekanismien kehittämisestä.

b) Oikeusvaltioperiaate Puolassa / SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen perusteltu ehdotus

Komissio kertoi viimeaikaisista tapahtumista Puolassa oikeusvaltioperiaatteeseen liittyen. Puolassa on ollut kesällä mustamaalauskampanja niitä tuomareita kohtaan, jotka ovat kritisoineet oikeuslaitoksen

uudistamista koskeneita hallituksen toimia. Kampanjan vuoksi oikeusministeriön varaministeri sekä joitain oikeusministeriöön sijoitettuja tuomareita on joutunut eroamaan tai erotettu. Puola totesi, että havaittuihin epäkohtiin on tartuttu ja että oikeusministeri valvoo asiaa koskevaa tutkintaa.

Suomen edustajat

Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Kokouksen asialista 12039/19
Oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen vahvistaminen unionissa – puheenjohtajavaltion keskusteluasiakirja 12044/19
Puheenjohtajan päätelmät demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsitelleestä konferenssista 12128/19

Liitteet

Viite

Asiasanat	Eurooppa-neuvosto, Oikeusvaltioperiaate, rahoituskehykset, Unkari, YAN Yleisten asioiden neuvosto, Puola
Hoitaa	**OM, SM, UM, VM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, PLM, SP, STM, TEM, TPK, TULLI, VTV, YM